

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 Vtrum homo absque gratia, per solam naturalem præparare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

spiraculum vitæ: frustra autem formasset corpus, si inspirando animam forma quam formando indiderat, excluderetur: nõ ergo adueniente anima tolluntur omnes formæ præcedentes.

¶ Præter. Necessè est q̄ anima sit in corpore formato & disposito multis dispositionibus. si ergo adueniens anima omnes præcedentes formas & dispositiones amouet, sequitur q̄ in instanti anima totũ corpus former, quod videtur esse solius Dei.

¶ Præter. Anima non est nisi in corpore misto: sed mistio elementorum non fit solum secundum materiam, sed etiam secundum formam, alioquin esset corruptio. ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

¶ Præter. Anima est perfectio: perfectionis autem non est corrumpere, sed perficere. non ergo adueniens corpori corrumpit formas præexistentes.

SED CONTRA. Omnis forma adueniens existenti in actu, est forma accidentalis. Forma. n. substantialis facit esse actu simpliciter: sed si anima adueniens non destrueret præexistentes formas, sed ei superadderetur, sequeretur quod adueniret existenti in actu, quia quælibet forma eum fit actus, facit esse in actu. ergo anima adueniens excludit formas præexistentes.

RESPON. Dicendum, q̄ impossibile est in vno, & eodem esse plures formas substantiales, & hoc ideo, quia ab eodem habet res esse & unitatem. Manifestum est aut̄ q̄ res hēt esse per formã. Vnde & per formam res hēt unitatem, & pp hoc vbiq̄ est multitudo formarum, non est vnũ simpliciter, sicut homo albus non est vnũ simpliciter, nec animal bipes esset vnũ simpliciter, si ab alio esset animal, & ab alio bipes, vt Philosoph. dicit. Sed sciendũ est, q̄ formæ subales se habent adinuicem sicut numeri, vt dñ in 8. Met. vel ē sicut figuræ, vt de partibus anima. dicit Philosoph. in 2. de anima. Semper. n. maior numerus est, vel figura virtute cõtinet in se minorem, sicut quaternarius quaternarium, & pentagonus tetragonum. & similiter perfectior forma virtute continet in se imperfectiorẽ, vt maxime in animalibus patet. Anima. n. intellectiua habet uirtutem ut conferat corpori humano quicquid cõfert sensitiua in brutis, & similiter sensitiua facit in animalibus quicquid nutritiua in plãtis, & adhuc amplius. frustra ergo esset in homine alia anima sensitiua præter intellectiua, ex quo anima intellectiua uirtute continet sensitiua: & adhuc amplius, sic frustra adderetur quaternarius posito quaternario. Et eadẽ ratio est de omnibus formis substantialibus vsq̄ ad materiam primam, ita q̄ non est in homine diuersas formas substantiales inuenire, sed solum fm rationem: sicut cõsideramus eum vt uiuentem per animam nutritiua, & ut sentientem per animam sensitiua, & sic de alijs. Manifestum est autem quod sp̄ adueniente forma perfecta tollitur forma imperfecta, sicut etiam adueniente figura pẽtagoni, tollitur quadrati: unde dico quod adueniente anima humana tollitur forma subalis q̄ prius inerat, alioquin gñatio esset sine corruptioẽ alterius, quod est impossibile. Formæ vero accidẽtales quæ prius inerant disponentes ad animã, corrumpuntur quidem non per se, sed per accidens ad corruptionem subiecti, ynde manent eadẽ specie, sed non eadem numero: sicut etiam contingit circa dispositiones formarum elementarium, quæ primus materia aduenire apparent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod scđum Basilium, spiraculum vitæ dicitur ibi gratia sancti spi-

ritus, & sic obiectio cessat. Si autem, ut Aug. dicit, spiraculum vitæ sit ipsa anima, non oportebit dicere, q̄ alia forma formatum sit corpus hominis de limo terræ, quàm ipso spiraculo vitæ diuinitus inspirato. Non enim illa formatio tempore præcessit inspirationem nisi forte velimus dicere illa formationem referri ad dispositiones accidentales, puta, figuram, & alia huiusmodi, quæ quodã rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animam intellectiua, sicut materiales dispositiones, quibus tamen præintelligitur ipsa anima intellectiua non inquam est intellectiua, sed inquam tum continet in se uirtutem aliquam de imperfectioribus formis.

AD SECUNDVM Dicendum, q̄ anima cum aduenit corpori, non facit esse corpus efficiuẽ, sed formaliter tm̄. Efficiuẽ autem facit corpus esse illud quod dat corpori formam vt perficiens: ut disponens autem illud quod præoperatur ad formam, paulatim autem, & ordine quodam in ducendo materiam ad propinquiorẽ formam aut dispositionem. Quanto enim propinquior fuerit forma aut dispositio, tanto minor est resistẽtia ad introductionem formæ & dispositionis completæ. Facilius enim fit ignis ex acre, quã ex aqua, quibus utraque forma inmediate adit materiam.

AD TERTIVM Dicendum, q̄ Auct. p̄m̄ formas elementorum actu remanere in misto, non potest esse, quia formæ elementorum non possunt esse in una parte materiæ simul, & sic oportet q̄ sint in diuersis materiæ partibus, quæ distinguuntur secundum diuinituẽ quantitatis diuisionẽ, & sic oportebit quod vel plura corpora sint simul, vel quod non sit mistio vera totius ad totum, sed mistio ad sensum secundum minima iuxta se posita. Auerrois autem in 3. lib. de celo. dicit quod formas elementorum sunt medię inter formas accidentales & substantiales, & q̄ recipiunt magis & minus, & sic formis elementorum remissis, & quodam modo ad medium redactis, quodammodo fit mistio. Sed hoc est minus possibile quam primum, nam forma substantialis est terminus quidam esse specifiçi, unde in indiuisibili est ratio formæ: licet ratio numeri & figure nec est possibile, ut in medio tur, vel remittat, sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem.

Et ideo aliter dicendum secundum philosophum de generatione, q̄ formæ miscibilium non manent in misto actu, sed uirtute, prout. s. uirtus formæ substantialis manet in qualitate elementari, licet remissa, & quasi ad medium redacta qualitas elementaris agit in uirtute formæ substantialis, alioquin actu, quæ est per calorem ignis, nõ terminaretur ad formam substantialem.

AD QUARTVM Dicendum, q̄ anima cũ fit forma, est quidem perfectio quædam particularis, nõ autem uniuersalis: & ideo ea adueniente sic aliquid perficitur, ut tamen aliquid corrumpatur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum homo absque gratia per solam naturalem arbitrii libertatem possit se ad gratiam preparare.

AD SECUNDVM sic procedebatur. Videtur q̄ hõ absque gñâ p̄ solam naturalem arbitrii libertatem possit se ad gratiam preparare, quia ut dicit Prou. 16. Hominis est preparare animum: hoc autem dicitur esse alicuius, quod est in eius potestate constitutum.

D. 450.
Tex. cõ. 10.
Tex. cõ. 31.

constitutum. ergo in potestate hominis constitutum est, quod possit se ad gratiam preparare, non ergo indiget auxilio gratiae.

¶ Præ. Ansel. dicit in li. de casu diaboli, quod non ideo aliquis caret gratia, quia Deus non vult dare, sed quia ipse non vult accipere. si ergo vellet accipere, posset accipere. potest ergo si vult, se ad gratiam preparare absque exteriori auxilio.

Sed dicebat, quod homo indiget in hoc auxilio gratiae quantum ad exterius mouens. Sed contra. Homo potest moueri ad conversionem non solum ex bonis sed etiam ex peccatis, sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantem, & ex horrore peccati ad Deum conuertitur: sed peccatum non est a Deo. ergo absque Dei operatione potest se homo ad gratiam preparare.

SED CONTRA. Per hoc ad gratiam preparamur, quod ad Deum conuertimur: sed ad hoc indigemus auxilio diuinae gratiae. dicitur in 1. Tim. 4. Conuertere nos Dominus ad te, & conuersemur. ergo homo indiget auxilio gratiae diuinae ad hoc quod se ad gratiam prepararet.

¶ Præ. Ad nihilum non potest homo se preparare nisi cogitando: sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratiae. dicitur in 2. Cor. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis. ergo indigemus auxilio diuinae gratiae ad hoc, quod nos ad gratiam preparemus.

RESPON. Dicendum, quod in hac questione cauendus est error Pelagii, qui posuit quod per liberum arbitrium homo poterat a dimplere legem, & vitam aeternam mereri, nec indigebat auxilio diuino, nisi quantum ad hoc quod sciret quid facere deberet, secundum illud psal. 142. Doce me facere uoluntatem tuam: sed quia hoc nimis parum uidebatur ut solum scientiam haberemus a Deo, charitatem autem qua precepta legis implentur, haberemus a nobis, ideo postmodum Pelagiani posuerunt quod initium boni operis est homini ex seipso, dum consentit fidei per liberum arbitrium, sed consummatio est homini a Deo, preparatio autem ad initium boni operis pertinet. Unde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quod homo possit se ad gratiam preparare absque auxilio diuinae gratiae, & est contra Apostolum, qui dicit ad Phil. Qui cepit in uobis opus bonum, ipse perficit.

Dicendum est ergo, quod homo indiget auxilio gratiae non solum ad merendum, sed etiam ad hoc quod se ad gratiam prepararet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actum uirtutis, cum non solum bonum agit, sed bene, ad quod requiritur habitus, ut dicitur in 2. ethi. & ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia: sed ad hoc quod homo prepararet se ad habitum consequendum, non indiget alio habitu, quia sic esset procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non solum quantum ad exteriora mouentia, prout si ex diuina prouidentia procurantur homini occasiones salutis, puta, predicationes, exempla, & interdum agnitio & flagella: sed et quantum ad interiorum motum, puta Deus cor hominis interius mouet ad bonum, secundum illud Prouer. 21. Cor regis in manu Dei, quodcumque uoluerit uertet illud, & quod hoc necessarium sit, probat Philo. in quodam e. de bona fortuna. Hoc enim agit uoluntate, uoluntatis autem principium est electio, & electionis est illud. Si autem generatur, qualiter consiliari incipiat, non potest dici quod ex consilio consiliari inceperit, quia sic esset in infinitum procedere. Unde oportet aliquod exterius principium esse, quod moueat mentem humanam ad

A consiliandum de agendis. Hoc autem oportet esse aliquod melius humana mente. non ergo est corpus celeste, quod est infra intellectuale: uirtute, sed Deus, ut Philo. ibidem concludit. Sicut ergo omnis motus inferiorum corporum que non semper mouentur, principium est motus caeli, ita omnium motuum interiorum mentium principium est a Deo mouente. Sic ergo nullus potest se ad gratiam preparare, nec aliquid boni facere, nisi per diuinum auxilium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod per hoc quod hominis est se ad gratiam preparare per liberum arbitrium, non excluditur necessitas auxilii diuini, sicut nec per hoc quod ignis est calcifacere, excluditur necessitas calefactis motus.

AD SECUNDUM Dicendum, quod Deus mouet omnia secundum modum eorum, & ideo diuina motio a quibusdam participatur cum necessitate, a natura autem rationali cum libertate propter hoc, quod uirtus rationalis se habet ad opposita, & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere, & sic ex Deo est ut homo se ad gratiam prepararet: sed quod gratia careat, non habet causam a Deo, sed ab homine, secundum illud Osee 13. Perditio tua ex te Israel, tantummodo ex me auxilium tuum.

AD TERTIUM dicendum, quod licet peccatum non sit a Deo, tamen Deus a peccatum quandoque ordinat ad hoc, ut sit aliquid salutis occasio.

D. 1096.

ARTICVLVS VIII.

Utrum primus homo in statu innocentie non dilexerit Deum super omnia.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod primus homo in statu innocentie non dilexerit Deum super omnia, & plusquam seipsum. Sic enim diligere Deum meritorium est maxime: sed primus homo in statu illo non habuit unde posset proficere per meritum, ut dicitur in 24. dist. 2. li. sen. ergo primus homo in statu illo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

¶ Præ. Sic diligere Deum, est maxima preparatio mentis humane ad gratiam consequendam: primus autem homo in statu illo ponitur gratiam non habuisse, sed sola naturalia ergo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

¶ Præ. Natura in se reuera est, quia scilicet omnia que amat, retorquet ad se: sed propter quod unumquodque tale, & illud magis, ergo naturali dilectione plus diligebat seipsum quam Deum: non ergo diligebat Deum super omnia.

SED CONTRA. Si non diligebat Deum plusquam seipsum, aut ergo minus se, aut aequaliter sibi, & utroque modo sequitur quod seipso homo frueretur, dum se non referret in Deum: frui autem seipso inducit peruersitatem peccati, ut Aug. dicit. ergo primus homo in statu innocentie iam erat peruersus per peccatum, quod est impossibile. sequitur ergo ut diligeret Deum super omnia.

RESPONDEO. Dicendum, quod si homo fuit factus in gratia, ut ex verbis Basilij & Angu. haberi potest, questio ista locum non habet. Manifestum est enim quod existens in gratia, per charitatem diligit Deum supra seipsum: sed quia possibile fuit Deo, ut hominem faceret in puris naturalibus, utile est considerare ad quantum se dilectio naturalis extendere possit. Dixerunt ergo quidam, quod hoc

Quodlib. S. Tho. A 3 mo,